

ВАЖНЕ ПИТАНЄ.

Написав

голяндський католицький священик
д-р теології І. Ван ден Брінк.

ЩО ТО Є СОЦІАЛЬНЕ ПИТАНЄ?

Соціяльне питанє се питанє життя для соток тисячів. Коли-би се питанє не можна було розв'язати, то було-би се засудом смерти для мільонів мешканців нашої землі. Шуканє способів, як-би то кождий мав подостатком хліба після його тілесних потреб, після його праці, після вимог цідсона його краю, шуканє способів, як-би то кождий мав для себе достаточо убраня, здорове мешканє і спромогу розвинути свої душеві талани, отсе є соціяльним питанєм. Кождий, хто жиє, має право на людське житє лише тому, що він жиє. Тутка не розходить ся о любов до ближнього або о милосердиє. „Земля є Господня разом з єї богацтвом”, каже св'яте письмо і Він подарував всім людям землю і все, що она приносить або пильність людей витворює. Він дав се загалови людей, щоби кождий із сего міг покрити свої потреби. Але теперішний лад стоїть на противенстві до

сего висшого розпорядження. Є багато людей, які думають, що земля мусить бути раєм для жмені людей, а місцем нужди, плачу і недостатків для широкої маси, і то як раз для **тої кляси** людей, яка удержує ся працею своїх рук, яка мусить жити лише продаючи свою робочу силу, а яка лише сама приносить добробут для суспільства. „Та то властиво праця на поли, у варстаті, у фабриці приносить добробут для держави“, каже папа Лев XIII. Але навіть коли робітник чим раз то більше витворює (продукує), то він все дістає лише малу частинку продукту лише тільки, кілько йому потрібно до нужденного житя. Ми так далеко зайшли, що можна сказати: ті що найтяжше працюють, їдять найгірше, а ті що не працюють, їдять ласощі, а стайні богачів се палати в порівнаню до нужденних дїр, в яких мешкають бідні. Кажуть, що біднота се наслідки первородного гріха; але ми спитаємо ся: чому наслідки первородного гріха спадають лише на плечі робітників і їх родин, наколи богачі їх не відчувають, а сьв. Павел каже, що Бог не знає різниці? Та оно є пустою балаканиною, щоби голодним замилити очи. Не можна тим, що борять ся протів нужди,

вказати на слова Христа: „Я не буду довго межі Вами, але бідні лишать ся межі Вами, яким Ви й по моїй смерті зможете робити добро“. Христос не мав тут на думці робочого народу але тих калік, які не можуть продукувати й яких ще й соціалістична суспільність буде мусіла удержувати. Та ми не будемо вичисляти всіх крутійств християнських оборонців теперішнього капіталістичного ладу. Придивім ся ліпше людському житю. Огляньмо нашу суспільність з усіх боків. Наша суспільність слаба, дуже слаба. І хвиля її смерти недалеко, в близькій буддучині. Процес переїни сеї суспільности в иншу, справедливішу, соціалістичну суспільність, є в повнім розгоні.

ВЕЛИТЕНСЬКА БОРБА

межі капіталом а працею розгриває ся по цілім сьвіті. Непереглядимі робітничі маси ступають наперед жадаючи роботи для своїх рук, поживи для своїх жінок і дітей, науки, сьвітла, просьвіти для своїх потомків, а їх скромне бажанс звучить: „Людське житє для чоловіка, для пана землі.“ Нашу суспільність чекає переїна. Капітали злучили ся і накопили ся і є влас-

ністю малої горстки. Їх богацтво і достатки означають бідність і недостатки соток иньших. Той капітал повстав із нагромадженої надвартости продукцій робітника. Робітник витворював, за те діставав він лише тільки, що найпотрібніше для його бідного життя і його родини. То, що більше його праця була варта, надвартість, сховав капіталіст до кешені. Майже всюди є кілька богачів а велика маса бідних, що жиє з дня на день. Гойність з одного боку означає недостаток з другого боку; палати окружені бурделями; мільонерів і властителів соток тисяч окружає маса бездомних і бідних. Поклади грошній богатирів є такі великі, що они могли-би ними годувати і потомство до дваїццятото і триїццятото покоління. Власність пролстарів така мала, що як-би они сьогодні не заробили, то мусїли-би завтра голодувати, Їх платня за велика, щоби умерти, а за мала, щоби в голоді жити. Чи Бог, якого називають найсправедливішим, хоче сеї нерівности? Певно, що ні. Ся нерівність є злом, яке Бог допускає, так як і гріх допускає, хоч засуджує. Є соціяльні політики, які кажуть, що сеї капіталістичний лад можна полатати. Тут латку і там латку так не мов-би

подерту одіж. Сім не одні заспокоюють наших християнських робітників. Другі хочуть радикальніше зреформувати наш лад. Навіть декотрі, підтримують сей лад невдоволені ним. Так каже один професор у вармондським семінари: „Ми не криємо сего, що капіталізм, такий як він тепер є, є причиною найгіршого неладу, і що треба більших реформ. Піддержуване теперішнього стану заведе у пронасть.” Але ми кажемо: „Ні, капіталістичний лад нездалий з ґрунту до нічого, цілком до нічого.” Бо як-би його законно й не справити, то сей лад все полишить велику волю капіталістови, який з’ужис сі проти пролетаря.

СЛУХАЙТЕ, що має капіталізм на своїм сумліню!

1. Сотки немовлят умирають на руках своїх ослаблених материй, які самі не маючи потрібної поживи і за багато працюючи не можуть дати своїм немовлятам кріпкої поживи. Умирають они також тому, що не є хоронені від протягів і зима і полишені майже через цілу днину без опіки материй, які ідуть на заробки.

2. Сотки дітий робітників умирають в дитячим віці, бо не мають подостатком здо-

рової поживи. Лише ті що з уродження сильні остають ся.

3. Сотки робітників попадають в хобу, бо їх час праці за довгий а пожива при тій праці за мало поживва.

4. Сотки жінок і робітників умирають завчасу наслідком тяжкої праці, журби і недостатків.

5. Через лихий розділ праці розриває ся нераз родинне житє, як за часів рабства. Є робітники, які майже на цілий рік опускають дім, жінку і діти і не певні сего чи они зможуть послати гроші правильно до дому.

6. Наслідком капіталістичного устрою є з одного боку розпустна гоїність, з другого боку нужда. І одно і друге витворює в людий нахил до п'яньства. Вина і шампанн не мають таких убійчих наслідків для тих, що їх пють, як горівка для своїх приклонників, бо тамті і лїпше кормлять ся і напетки менше шкідливі.

7. Капіталїзм змушує робітників до взаїмної конкуренції. Тому спадає платня. Робітник не може видати на вигідне помешканє. Моральність терпить на сїм, що звичайно богато осіб мешкає в одній кімнаті, спить там, миє ся і убирас ся. Таке

мешканє й для здоровля шкідливе.

8. Під панованєм капіталізму повстають супружества часто не з любови, лише задля хліба і грошей, так що людина продає себе за гроші.

9. Неморальність і проституція ширяться ся головно по більших містах і їх витворює капіталізм.

10. Визиск дїтий по варстатах і фабриках є наслідком „вільної конкуренції“ капіталу і нищить тіло і душу тих нещасливих дїтий.

11. Капіталізм, се система конкуренції межі людьми і народами. Для свого підтриманя і розширення потребує він помочи багнетів, які носять головно сини робітників. Капіталізм кличе молодих людей на довший час від праці до касарні, від спокійного домашнього житя до проливу крови.

12. В одних околицях панує голод, в других недостатки, хоч витворюють ся нові продукти, хоч рівночасно средства споживчі гниють по магазинах і шпихлірах.

Гріхам капіталізму нема кінця.

До вичислиних можна-би єще більше пнєших додати. Капіталізм має ще на своїй

совісти: безробітє, яке поветас ізза сего, що капітал зитикає свої жерела для певної галузи промислу, щоби підіждати на дінні часи, на більші вигляди на знек; — непевність бутя через се, що суєспільність не має достаточної охорони для робітника; — великий тягар тайних податків, наложених на епоживчі средства широких мас. За те не мають они рівного виборчого права до всіх управляючих тіл, хотяї на них тяжить також, так екаєти-би добровільні податки, які они платять уживаючи почти, залізниці і т. д.; — страх перед зростом населеня, про що й бесіди не може бути, коли-би земля належала всім і коли-би плоди продукції через розумний поділ могли всі уживати; — перепони для заложеня суєружеств через те, що часто нема виглядів на заробки, щоби удержати родину; — наріканє жінок і материй, яких мучать недостатки і які дивлячи ся, як число дітній росте, проклинають свою плодючість; — наріканє батьків, які не можуть дітям дати потрібного вихованя, убраня і їди; — нищенє таланів в робітничих кругах, які не мають средства розвинути своїх душевних здібностей; — широка просторонь межи доньками і синами того само-

го людства, наслідком сего посеяче трактованс, яким наділяють „висні” „низших”. Що стало ся з первістним поглядом християнства, що всі люди перед Богом рівні! Пуждою і журбою приголомшений робітник потішає себе кажучи: „Богачі мусять також раз вмирати. Перед смертю всі рівні.” А сей робітник, що працював через тридцять, сорок і пятьдесят літ, від рана до вечера, днина в днину, він мусять не раз по тих роках праці простягати руки по милостиню. О капіталістичній устрою, який ти жорстокий, для чого ти так понижуси ослабленого зграцьованого старця! Сей старець або ся жінка, мають через свою працю право на пенсію, щоби могли на свої старі дні спокійно і безжурно жити. Соціяльне питанс є отже в першій мірі питансєм матеріяльної натури, „питансєм черева”. Але соціяльне питансє є також великого ідейного значіння. Бо ідейні інтереси людства стоять в тісній звязи з матеріяльним добробутом, бо через сотки літ не стратила своєї вартости приповідка: „здорова дуна в здоровім тілі.” Душевне добро не може прийти до великого значіння в народі, коли йому бракує підстави для його тілесного добра.

Як можна принести добро для всіх?

Як можна-би для кожного знайти місце при столі життя, щоби один не гриз твердого чорного хліба, а другий його сусід заїдав печені тай паштети? Як-би можна осягнути рівність бодай що до умов життя і як-би кожному спорядити місце під милими проміннями божого сонця? Аж тут приходить соціал-демократія з угрунтованими і можливими жаданями: лінше урегульованє робітничої платні, більше часу спочинку, здорові і просторі мешканя, добре забезпеченє перед слабостию і в случаях каліцтва, достаточні пенсії для старих людей; дитину до школи замість до фабрики або в поле; для працюючої молодіжи фахові школи; отворенє всіх научних інституцій, середних і найвисших, для незаможних, як потрібно, то із безплатним харчем для ученика. На разі є виспа осьвіта у виключнім посіданю дітий багатирів; з науки зробили купецьку марфу, яку можна купити за гроші. Тому може її купити лише той, що їх має, так що більша часть людей жис в темноті і через те стоїть безпомічна супроти свого багатого ближнього. Соціал-демократія була до

тепер батогом на дорозі поступу і всі, що до робітничої класи належать, або із сею класою співчують, мусять уважати соціал демократію за мале але відважне військо, яке стоїть в борбі с здобуте добрих прав і увільненс від теперішного гнету капіталу.

СОЦІЯЛ ДЕМОКРАТІЯ А ЦЕРКВА.

Чому — питають ся не раз — не пристає церква до соціал-демократії, коли її стремління такі гарні і пожиточні? А я відповім на се: будьте терпеливі. Прийде час. То тут то там показують ся знаки. Але час прийде певно тоді, коли соціал-демократія дібе ся до політичної могутости в значнійших краях Європи. Вже тепер наворачтає церква туди. Після нашого католицького віроісповідання стоїть церква понад людською суспільностию, але все-ж таки бере церква гроші, які дає сьвітске правительство сьвященникам як платню — а передовсім богатирі як жертви і записи. Коли би ся перепона відпала, то церква стояла би по сторони соціалізму. Може не в одного сьвященника плекають ся соціалістичні думки, лише він їх не обявить.

Отже, соціал-демократія хоче

в теперішності поправити положенє робітника, а в послідній мірі законною дорогою до того дійти, щоби перенести продукційні средства, т. зн. фабрики, варстати і землю в спільне посіданє всіх робучих, в посіданє їх суспільности. Робітник стане відтак співвласителем, щоби вироби індустрії і рільництва обертали ся на потребу всіх, але не через надмірну працю одних а неробство других, так як то діє ся в теперішнім ладі.

КЛАСОВА БОРОТЬБА.

Коли говорить ся о тім, щоби укоротити в користь народу класові надужитя посідаючої класи, то стане она против сего до борби. Она стоїть тоді на точці класової борби. Але й робітництво стоїть на тій самій точці, коли жадає більше соняшного т. є. для себе тай для своїх, тоді підймає она класову борбу, до якої його силує буржуазія. Деякі, котрим о се ходить, говорять що нема класової борби і називають економічну борбу, борбою інтересів. Але ніхто не може заперечити. що дві ріжні

кляси, посідаюча і непосідаюча кляса стоять против себе, бо они мають противні інтереси; дві кляси, що стають до борби против себе, заступаючи кожда свої інтереси.

БОРОТЬБА СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТІЇ.

Соціал-демократія переконала, що тревале і ґрунтовне поліпшенє і зміну суспільних порядків можна осягнути — крім борбою заводових організацій — здобуєм державної керми. Она створила із свого руху для покривджених соціяльний і політичний рух, який може лучити всіх мешканців одного краю. Вірні і невірні, католики, лютри і Жиди можуть собі подати руки до визволеня людства із сего ладу, що всіх однаково гнете. Соціал-демократія не мішася до церковної науки, она кличе лише всіх людей, щоби змінити сей страшний суспільний лад в лінший, з ліншими порядками, в яким знайшло-би ся щастє і добробут для всіх, а не для горсточки упривилейованих на кошт нужди і голоду тисячів. Член агітаційного клубу в Роттердамі описував соціялізм як економічну систему в слідующий спосіб:

СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА

се працююча суспільність в як найбільш-шим обемі, в якій кожний член сеї суспільности відповідає за все. Ся держава се республіка, в якій кожний має рівне право і рівні обовязки. Управителі, яких буде потрібно, настановляє ся силою загального вибору, і їх можна скинути. Они виконують іменем народу ухвали, які запали більшістю голосів. В сій соціалістичній державі нема місця для короля, а найменше для королівства з наслідком; нарід, то значить працюючий нарід, править сам. Се не значить, що робучий нарід є паном а кожний робітник є державним урядником, се має лише таке значінє: Робітники вибирають найздібнійших людей до управи. Се є правлінє, виконане своїми вибраними людьми, але они заразом і піддані через те, що мусять піддавати ся волі більшости. У всіх краях господарують комісії, обдарені тою силою, яку они дістали від більшости народу. Державою управляють державні комісії, громадою громадські і т. д. Кожний горожанин, так женського як і мужеського пола має по просту обовязок брати уділ у виборах комісій.

ЦІЛЬ СОЦІЯЛІЗМУ є братерська злука народів,

бо економічні інтереси народів потребують супокою. Тому жадає він союзу народів всіх культурних держав з мировим судом. Сей союз мав-би на цілі підтримувати порозумінє межі всіма організаціями, щоби упорядувати вироб товарів і їх зужиткованє. Загальне братерство мусить взяти верх над кровожадним націоналізмом. В головних рисах представляє роттердамський бесідник образ можливої соціалістичної держави — але головною справою є і лишиться знищенє суспільної нужди немаючих через те, щоби творило ся все через суспільність для суспільности. Се є нашим гаслом. Тому звертаю ся я до всіх, також до міщан і фармерів, які угинають ся під тягарем довгів і собі не раз мусять сказати: жнива пішли до рук тих, які ні сїяли, ні жали. Я звертаю ся й до маючих, в яких є людське серце, а передовсім до робітників: Приступайте до партії, яка видвинула прапор рівности, братерства і прав для всіх; до робітничої соціал-демократичної партії.

Читай Видання Бібльотеки Новий Сьвіт

Е. Гуцайло: Конець Сьвіта	10ц.
Наш Прометей	10
Червоний Кобзар, збірник пісень і поезій	10
Д. Едельштат: Американський Робітник	10
Робітнича Читанка	15
П. Ляфарг: Біблія Капіталіста	10
І. Г.: Горе трупів і море крові та сліз	5
“ Золото і нужда в Америці	5
Мей Вуд Саймонс: Жінка і соціяльне питане	10
Дамян Бориско: Соціалізм а Релігія	15
І. Ван ден Брінк: Важне Питане	5

Пиши за ними на адресу:

NOWYJ SWIT, BOX 1051, MONTREAL, QUE., CANADA.

Читайте „Народну Волю“

одинокую з найбільших українських часописей в новім і старім краю. — „НАРОДНА ВОЛЯ“ виходить три рази тижнево — вівторок, четвер і суботу.

„НАРОДНА ВОЛЯ“ подає цікаві новини американські, краєві суспільно-наукові розвідки і все, що дотичить життя українського робочого народу в Америці і на Україні. — Передплата вносить:

До Канади і Старого краю на рік \$3.00 на пів р. \$1.50
В Злучених Державах на рік \$2.50 на пів року \$1.25

Гроші враз з замовленем висилайте на адресу:

NARODNA WOLA, 524-530 OLIVE St. SCRANTON, PA., U.S.A.

„РОБОЧИЙ НАРОД“, орган Української Соціал-демократії в Канаді. Виходить що тижня. Річна передплата вносить \$2.00. Адреса:

ROBOTSNYJ NAROD, Box 3658, St. B., WINNIPEG-CANADA

„РОБІТНИК“, орган Федерації Української Соц. Партії в Америці. Виходить що тижня. Річна передплата вносить \$1.75 ц. Адреса:

ROBITNYK, 2335 W. 11-th St. CLEVELAND, OHIO, U. S. A.

„РОБІТНИЧЕ СЛОВО“ поступова часопись для працюючого люду. Виходить що тижня. Річна передплата вносить \$1.75 ц. Адреса:

ROBITNYSCHE SLOVO, Box 64, TORONTO, Ont., CANADA.